

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

7 De iure ciuili.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

dubitari non posse, quin Romanus Pontifex possit ex causa hunc, vel illum soluere aliquo vinculo iuris diuini: hoc enim constat ex vsu in Ecclesia recepto, quo soluit aliquos nexu, & obligatione voti, vel iurifurandi; cum tamen vtrumque vinculum sit diuini iuris. Dicimus (ex causa) nam conuenit inter omnes, vt docet Panorm. in cap. praedict. Non est. nu. 2. Cum summus Pontifex soluit aliquem vinculo iuris diuini, vt pote, voti, vel iurifurandi sine causa, tunc is, qui soluitur, tutus non est apud Deum. Hoc idem tradit Innocent. in cap. Cum inter. de Renuntiat. & c. Cum ad Monasterium, de Statu Regular. & Archidiaconus in cap. Florentinum, dist. 85. & Glossa in c. Quanto de Iurisdictione, quam Glossam communitet omnes sequuntur iuris canonici interpretes, teste eodem Panorm. Objicies, inferior non potest superioris legem relaxari, sed interpretari tantum; & declarare: ergo Rom. Pontifex nequit quempiam à iure diuino excipere, vel eximere. Respondeo, Rom. Pontificem id facere tanquam Vicarium CHRISTI, qui cum Dei vice fungatur in terris, id iuris & potestatis habet, vt si subit causa, loco Dei, hunc vel illum hominem à iuris diuini vinculo, & nexu soluat: Matt. 16. Petro enim, & in ipso Successoribus dictum est: Quidquid ligaueris, & quidquid solueris super terram, erit ligatum, & solutum in caelis, & illa superiora: Ibid. Tibi dabo clauis regni caelorum, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.

De Iure Canonico.

CAP. VI.

Primo quaeritur, Quid nomine iuris Canonici intelligatur? Respondeo, dictum est ius Canonicum à Canone, Graeco nomine; Canon vero Graece significat Regulam: vnde ius Canonicum appellatum est, quia Regulas Ecclesiasticas continet: & ideo dictum etiam est ius Ecclesiasticum; in super Pontificum, quia constat ex responsis, decretis, & sanctionibus Romanorum Pontificum: Canones vero dicuntur Constitutiones Conciliorum, quae Generalia sunt, Nationalia, vel Prouincialia. Constat etiam ius Canonicum aliquando ex legibus ciuilibus, videlicet Constitutionibus Imperatorum, & veterum Iuris prudentum responsis: quae quidem quatenus iure Canonico approbantur, & confirmantur, vim & locum habent in Ecclesia: alia vero minime.

Secundo quaeritur, Quot, & quibus libris constat Canonicum ius? Respondeo, ius Canonicum contineri in Collectione Decretorum facta à Gratiano, quae vulgò dicitur Decretum Gratiani; & in libro Decretalium, in quem collectae sunt Romanorum Pontificum constitutiones, iussu Gregorij IX. & in Sexto, in quo continentur aliae Constitutiones Romanorum item Pontificum collectae auctoritate Bonifacij VIII. & in Clementinis, quae sunt Constitutiones à Clemente V in Concilio Viennensi conditae, & in Extrauagantibus auctoritate Ioannis XXII. promulgatae.

Tertio quaeritur, An quod in Decreto dixit Gratianus, habeat vim iuris? Respondeo, minime, quia Gratianus non habuit auctoritatem iuris, vel legis condende. Ita Card. Alexandrinus in Praemium Decretalium. nu. 2. immo Glossa in §. Necessario. dist. 85. & §. Hac auctoritate. 13. qu. 2. falsi Gratiani coarguit. Vnde testimonia quae desumpta ex Conciliis, & legibus, & Constitutionibus Pontificis, & ex S. Patribus, non habent plus auctoritatis, quam habeant in his, à quibus accipiuntur, teste Ioann. Andr. cap. 2. de Rescript. Et propterea si in medium profertur leges, quae alius coniectae sunt, vel sublatae, vel mutatae, vel aliis legibus, & Constitutionibus contrariae, auctoritatem non habent. Glossa in cap. Nouis. de Iudiciis. & in c. de Rebus Eccles. non alienant.

Quarto quaeritur, An talis liber Decretorum, tanquam authenticus sit approbatus, ita vt sit vtendum eo in Iudiciis, & in Scholis. Respondeo cum Ioanne Andrea in cap. 2. de Rescript. minime. Cardinalis vero Alexandrinus ait, in Praem. 5. numer. 2. à maioribus esse vsu approbatum, & in Scholis receptum, & in Iudiciis causarum, & in interpretacionibus Doctorum allegari solitum, & proinde au-

Inst. Moral. Pars 3.

thenticum esse ad probandum talia, quae in eo libro continentur, qualia sunt ius in locis, ex quibus deprompta sunt: nihilominus nullam maiorem auctoritatem habere, quam habeant ibi, vnde accepta sunt.

Quinto quaeritur, Liber Decretalium quantum habeat auctoritatem? Respondeo, tantam, quantum dedit eis Gregorius IX. in Praemio eius libri, ad finem, his verbis: *Voletis igitur, vt hac tantum compilatione vniuersum in Iudiciis, & in Scholis, districtius prohibemus, ne quis praesumat aliam facere absque auctoritate Sedis Apostolicae specialis.* Talem etiam dedit auctoritatem sexto Decretalium libro Bonifacius VIII. vt constat ex Praemio eius libri, illis verbis: *Et ut tamini de cetero in Iudiciis, & in Scholis, nullas alias praeter illas quae inferuntur, aut specialiter referuntur Decretales, aut Constitutiones à quibuscumque nostris Praedecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti Voluminis (videlicet Gregoriani, vt ait Glossa) promulgantur, recepturi ulterius, aut pro Decretalibus habituri.* Eadem auctoritatem tribuit Clementinis Ioannes XXII. vt constat ex Praemio Clementinarum, ad finem, ita dicens: *Per Apostolica scripta mandantes, quatenus eas proprio affectu, & studio alacri eis sic nobis manifestatis, & cognitis, vsuri de cetero in Iudic. & Scholis.*

De Iure Ciuili.

CAP. VII.

Primo quaeritur, Quid appellatione iuris Ciuilis significetur? Respondeo, ius ciuile dupliciter accipitur; vno modo, vt est ius Imperatorum, & Principum Ciuilium auctoritate, & voluntate constitutum: & tunc distinguitur à iure naturali, & Gentium, diuino, & Canonico. Altero modo sumitur, quatenus est ius, quod vnaquaque ciuitas constituit: at in praesenti accipitur primo modo.

Secundo quaeritur, Ex quibus constat ius ciuile? Respondeo, constare, teste Papiniano Iuriconsulto, in *L. ius autem, ff. de Iustit. & iure, ex legibus, Plebiscitis, Senatusconsultis, Decretis Principum, Responsis prudentum, edictis Praetorum.* Leges intelligit Papinianus, Constitutiones totius populi auctoritate latas: In his continebantur leges, quae dicuntur Duodecim Tabularum, & leges editae à septem Regibus Romanorum. Plebiscita dicuntur, quae Plebs Romana, vna cum Tribuno plebis condidit: vnde dicebantur etiam leges Tribunitiae. Senatusconsulta sunt leges, quas Senatus ferebat ad populum. Decreta Principum, sunt Constitutiones Imperatorum. Responsa prudentum erant ea, quae Iuriconsulti veteres, vt Papinianus, Scaeuola, Sabinus, Alphanus, Proculus, Labeo, Priscus, Iabolenus, Ulpianus, Paulus, Pomponius, Caius, Florentinus, Marcellus, Martianus, Hermogenianus, Africanus, & alij respondebant, quae auctoritate Imperatorum vim legis obtinuerunt. Edicta Praetorum Romae dicebantur, quae Praetores antequam ius redderent, solebant proponere, vt scirent, quod ius, de qua re quisque diciturus esset, seque praemuniret. *In Necessarium, §. Eodem, ff. de Origine iuris.* Haec omnia continentur in tribus Tomis Digestorum, & Codice Iustiniani Imperatoris, & in quatuor Libris Institutionum, Auctore eodem Iustiniano, & in Volumine, quod vulgò dicitur, in quo sunt Nouellae Constitutiones Iustiniani, Authentica nominatae, & tres posteriores libri Codicis, & duo libri Feudorum, & Constitutiones Frederici II. Imperatoris, itemque duae Extrauagantes Henrici VII. & Tractatus de Pace Constantiae.

Possit hoc loco tractari de iure Regio; quod habet Rex, aut Princeps in subditos: sed de eo suis locis egimus Tom. 2. Illud addendum hic censui, quod ad Angliae Reges spectat, Edictis, & Comitiorum statutis sibi subiectos praecipientes Haereticorum Ecclesias, preces, conaciones, ceterumque cultum sub grauissimis penis adire, & frequentare. Audio enim non desisse, qui perperam interpretentur ea, quae nos de ciuili modi edictis Tom. 1. c. 11. q. 2. & c. 4. & c. 27. q. 5. Na perspicuum est, vt dixi, non licere Catholico Ecclesias, seu conuenticula Haereticorum adire, vt haeretico Principi obediat id praecipiente, vt ea ratione Catholici haeresim profitem videntur. Cu-

B 2

10001

iulmodi videntur esse Regis Anglorum edicta, & Comiti-
orum statuta, id vnum maxime pre se ferentia, quippe in eum
finem lata, vt omnes Angliæ subditi vnâ mente concordēs
sint in cultu communi exercendo, & admittendo. Illis verò,
qui tam impijs edictis, atque statutis obtemperant, fauere
non posset publica, quam dixi, testatio: tum quod ea vt fieri
deberet, à Magistratu non permitteretur: tum quod Satana
conuenticula vix, ac nē vix quidem Catholicum frequenta-
re posse putamus, sine suæ suorumque salutis periculo ma-
nifesto. Adde, quod caput est, communi Angliæ vsu, vt au-
dio receptum, propriaque statutorum ratione firmatum,
hæreticorum rituum frequentationem propè ab omnibus
haberi pro signo, quod aiunt, distinctiuo, & hæreticæ prauitatis
quædam professione, quâ Hæretici à Catholicis discernuntur,
quæ numquam, vt licita admitteretur, etiam si contra-
ria quolibet testatio præcesserit: cum sit, vt *in initio eiusdem
capituli 27. dicebam*, per se peccatum, atque aded semper, &
quidem graue, factis quibuscumque hæresim profiteri. Quæ
omnia, in eam me sententiam adducunt, quam etiam ali-
quando rogatus respondi, vt putem in Anglia Catholicis
non licere Hæreticorum Ecclesias, preces, conuociones, & ri-
tus adire, nisi ad id ciuili causa cogantur, quæ omnino sit à
religione aliena.

Posset etiam hic agi de iure paterno, quod pater habet in
filium familias, ac de iure herili, quod est penes herum in
seruum: & de iure virili, quod est viri ad vxorem? de hac ve-
rò questione tractabo in capite proximè sequenti in qua-
estione 5.

Posset itidem controuersia disputari, quidnam sit ius in
re, & quid ius ad rem: sed hæc questio tractabitur inferius,
cum ageretur de Dominio: nam in præsentem solum agimus de
iure, vt est iustum, non vt est facultas quædam vtendi re, qua-
le est ius in re: nec vt est facultas petendi rem vt nostram, vel
nobis debitam, quale est ius ad rem.

De Iustitia.

CAP. VIII.

RELIQUVM est iam, vt de ipsa virtute Iustitiæ dispu-
temus.

Primo queritur, Iustitiæ nomen quot modis acci-
piatur. Respondeo, multipliciter accipi: Primo, latissime, qua-
tenus significat quemlibet rectum voluntatis effectum. Sic
accipit B. Anselmus *lib. de Veritate, cap. 12. Iustitia*, inquit,
est rectitudo voluntatis propter se seruata. Secundo significat
amicitiam ad Deum, & proximum, quæ est charitas, de qua
August. *lib. 83. Quæstionum, qu. 61. Iustitia*, inquit, *est dilectio
Dei, & proximi*. Tertio, in sacris Literis accipitur vniuer-
sum pro virtute, vt Matth. 5. *Beati qui esurunt, & sitiunt
iustitiam*. Quarto, pro beneficentia in alios: Sic accipitur
Matt. 6. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram ho-
minibus, &c.* In præsentem verò accipitur, quatenus est virtus
quædam, qua quis cuique quod suum est, tribuit.

Secundo queritur, Quot modis Iustitia definiatur? Vlpianus
Iurisconsultus in *Iustitia. ff. de Iustitia, & iure. Ius-
titia*, inquit, *est constans, & perpetua voluntas ius suum
cuique tribuendi*. Hanc definitionem reprehendit Agricola
lib. 2. de Inuentione Dialectica, cap. 5. Primo, eò quod Iusti-
tia dicitur voluntas, cum non sit vis, & facultas mentis, sed
virtus quædam, & habitus voluntatis. Secundo, quia dicitur,
(constans, & perpetua) quod nimium in diuinam cadit ius-
titiam, non humanam. Tertio, quia dicitur (ius suum cui-
que tribuendi.) Cum Iustitia non solum tale officium præ-
stet, sed etiam reddat præmia digna meritis.

Ceterum sanctus Thomas 2. 2. *quæstione 58. artic. 1.*
defendit, & explicat prædictâ Iustitiæ definitionem: quam
etiam tuerentur iuris ciuili Interpretes, Accursius, Bartolus,
Baldus, Iason, & alij. *Voluntas*, inquit sanctus Thomas, *ac-
cipitur pro actu voluntatis, non pro ipsa facultate mentis*:
Omnis enim virtus rectè descendit per actum, siue officium
quod facit: vel certè pro habitu, vel virtute iustitiæ,

quo voluntas facit, & promptè fertur ad tribuendum cui-
que, quod suum est.

Constans, & perpetua: Non vt interpretatur Accursius,
Bartolus, & alij, quod tantum sit definita apud Vlpianum
iustitia Dei, non hominis: Sed vt explicetur vis habitus, siue
virtutis, vt docet sanctus Thomas *loco citato*, Iustitia enim,
cum sit virtus, & habitus voluntatis, dirigat hominem non
ad tempus, sed perpetuò, & constanter, ac firmiter ad tri-
buendum cuique ius suum. Vt sensus sit, Iustitia, est quidam
mentis habitus, quo voluntas redditur stabilis, firma, & vali-
da ad perpetuò tribuendum cuique quod suum est. Vel est
habitus, quo voluntas ex certo, firmo, & perpetuo iudicio
rationis tribuit cuique ius suum: quia tametsi voluntas non
semper hoc faciat, cum interdu depraueatur: iudicium tamen
rationis naturalis, ex cuius præcepto iustitia suam origi-
nem trahit, semper certat, & immutabiliter dicitur, vt ius
debitum cuique reddatur.

Tribuendi ius suum cuique. His verbis, iusti hominis of-
ficium, & ipsius iustitiæ opus explicatur, & appellatione ius-
tius latius intelligitur debitum, siue id quod bonum est, & æ-
quum secundum leges: neque enim semper preliis & stri-
ctus sumitur, vt est idem quod dominium rei, sed comple-
ctitur dominium, vsu, vsum fructum, possessionem, serui-
tutem, quasi dominium, vel quasi possessionem; denique om-
ne, quod alteri debetur ex contractu, vel quasi contractu,
ex delicto, vel quasi delicto, quo quis alteri iniuriam, vel
damnum intulerit. Vnde opus etiam iustitiæ est, premium,
vel penam debitam cuique tribuere.

Tertio queritur, An proprium iustitiæ sit, vt sit virtus ad
alterum? S. Thom. in 2. 2. *q. 58. ar. 2.* secutus Philosophum *li-
3. Ethic. ca. 2.* docet, Iustitiam in hoc distinguere à Fortitudine,
& Temperantia, vt hæc sit ad alterum, illæ verò sint homi-
nis ad seipsum. Nam qui fortis est, sibi ipsi fortis est, & tem-
perans pariter quisque sibi est: & iustus ideo est, quia cum al-
tero æquatur, eò quod v. g. si decem ab illo acceperit, toti-
dem illi reddat. Vnde Aristoteles *loco citato* ait, rectè dixisse
eos, qui assebant, inter virtutes solam iustitiam esse bonum
alienum, quia eius opus est reddere, quod debetur alteri,
aut quod suum est, tribuere. Obijcies, beneficentia, & ami-
cicia sunt ad alterum, & tamen non sunt iustitia. Item mis-
ericordia, & liberalitas circa alterum versantur: præterea obe-
dientia, religio, pietas, obseruantia, fides, quæ promissa præ-
stantur, species iustitiæ non sunt, & tamen tribunt alteri,
quod debetur. Adde his, quod si quis seipsum interimat,
contra iustitiam peccat, ergo etiam iustitia est hominis ad
seipsum. Respondeo proprium esse iustitiæ, vt sit ad alterum
reddendo ei ius suum. Prædictæ verò virtutes habent quiddam,
vt sint ad alterum, sed nō respiciunt ius legale alterius: Bene-
ficentia enim, & amicitia sunt ad omnes, superiores videlicet,
& æquales. Tales etiã sunt misericordia, & liberalitas. Obe-
dientiæ verò est superioris iussa capessere: Religiosis, Deo cul-
tum debitum adhibere: Pietatis, patres, & patriâ honorare:
Obreruantia, reuereri senes, & alios dignitate, & potestate
præstantes: Fidei, promissa cuique præstare. Quare S. Th. prædi-
ctas virtutes distinctas à iustitia constituit, sed ei annexas esse
testatur in 2. 2. *q. 58. ar. 1.* non quod species iustitiæ sint, sed
quod aliquid habent eum iustitia cõmuniter, quia circa alte-
rũ versantur. Ad illud argumentũ de eo, qui seipsum occidit,
respon. cum S. Th. 2. 2. *q. 64. ar. 4. ad 1.* eum quis sibi mortẽ cõ-
sciscit, peccat cõtra naturalem infinitum, & propensionẽ, qua
vnaqueque res seipsum metuit, & cõseruare agit etiam contra
charitatẽ, quam sibi quisq; debet: insuper violat iustitiã dup-
plici aliã ratione. Primo, quia quilibet est pars cõmunitatis,
& societatis humanæ, & propterea qui sibi vitã adimit, spoli-
at societatem humanã quadã parte debitã. Secundo, quia
Domini sumus, vt ait Apostolus, nimirũ seruimus, qui alienũ
seruum interficit, iustitiã legem perfringit. Obijcies deinde:
Cuiuslibet virtutis opus est, bonum eius, qui virtutẽ habet,
& virtutis studio, & amore operatur: quomodo igitur Ari-
stoteles laudat eos, qui seiserunt, iustitiam esse bonum alteri-
us? Respondeo, opus iustitiæ, quatenus est officium virtutis,
eius esse, qui causã virtutis agit, & ideo cum reddat

iustum